

B O K L Å D A N

Här börjar vi med en särskild avdelning för bokrecensioner. Svante Svensson inleder med synpunkter på och reflexioner kring Sven Ove Hanssons bok Vetenskap och Ovetenskap, som nyligen kom ut på Tidens förlag.

Vetenskap och demokrati.

Under sjuttioalet blev det modernt att vara irrationell. I media där man tidigare skulle blivit utskrattad kunde man nu göra karriär genom att ha en stilla flört med astrologin. Svenska Dagbladets baksida text flöt ut till en intellektuell smet. Dagens Nyheter är för den delen inte stort bättre. De speglar båda, tror jag, det ledande skiktets dilemma i Sverige. De som makten haver vet att landets industri måste kunna arbeta under rimliga villkor; att fånerierna kring text Securereaktorn hotar att beröva landet en näringsgren som skulle kunna dra in milliarder; att bristen på civilingenjörer - ett resultat bla av 70 talets ohyggliga misstag på den högre utbildningens område - är så skriande att ASEA för närvarande lär betala 3000 kr till den som hittar (!!) en civilingenjör; att trots krisen och den växande skaran av utbildade arbetslösa ungdomar har industrin svårt att rekrytera yrkeskunniga fackmän.

Men samtidigt vet man att dugligt folk inte bara måste avlönas väl. Organiserat dugligt folk kräver inflytande och makt över produktionen, över samhällets hjärta och lungor.

Följaktligen ser massmedia ut som de gör. På ledarsidorna och debattsidorna analyserar man och gör rationella kalkyler. Inne i tidningen låter man flummare breda ut sig för de mer vanliga läsarna. Håll folket dumt! Det skulle fan vara chefredaktör för dessa tidningar.

Nu skulle man kanske kunna säga att de irrationella strömningarna inte spelar någon större roll. Vad gör det, skulle man kunna säga, om Eva Moberg och

Elisabet Hermodsson, Svenska Dagbladets baksidesredaktion och IV:s astrologiprogrammakare samman med Uri Gellers fan club och de sk "miljöaktivister" i mellannorrland som sysslar med evighetsmaskiner, vad gör det att alla dessa sprider sitt fjantiga budskap? De viktiga besluten fattas ju ändå av vettigt folk, åtminstone av sådana vars handlingar är någotsånär förutsägbara.

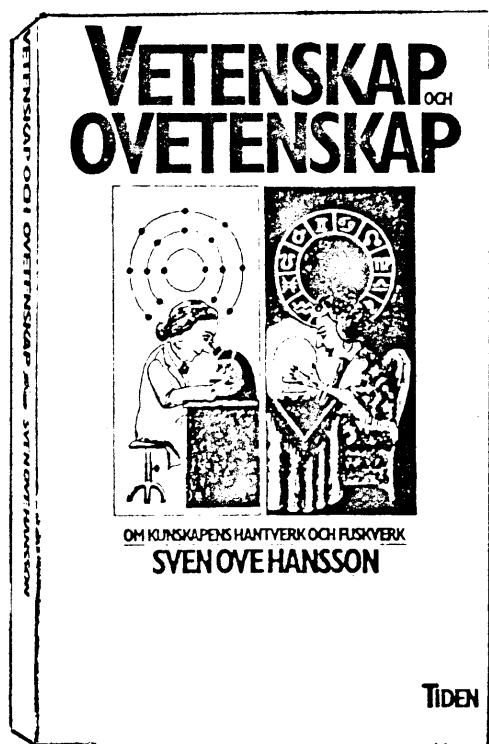
Det handlar emellertid om ett allvarligt politiskt problem. Folkbildaren och idehistorikern Arne Hellden har visat hur allsköns irrationalister och mytologer uppträtt och uppträder i en historisk tradition. Demokratin i dess moderna form bygger på rationalismen, dvs på att människor kan agera förnuftigt och på att det finns en respekt för vetenskap, en insikt om arbetets värde, och sist men inte minst, på att det finns en offentlig debatt där problem kan bli kritiskt genomlysta.

Man bör komma ihåg att Hitler på sin tid omgav sig med ett obskyrt gäng av andeskådare och pseudovetenskapare. Detta var ingen tillfällighet. Nazismens frammarsch på trettioalet underlättades i hög grad av att antiintellektuella strömningar

underminerat motståndet bla hos studenterna vid de tyska universiteterna. Känslökulten och blod-och jordsmystiken hade många fler än nazisterna propagerat för.

Vetenskap och demokrati hör ihop på ett långt allvarigare sätt än vad man kanske tror om man bara lyssnar till festtalare på internationella konferenser.

Pseudovetenskap och irrationalism måste alltså bekämpas, men detta sker inte bara med hän-



visning till allmänna fraser. Vad som krävs är att man konkret avslöjar orimligheten i astrologins "förutsägelser", trots att dessa redan avslöjats otaliga gånger under de senaste 500 åren; att man tålmodigt punkterar varje ny bluffmakare av Uri Gellers typ; att man står auktoritetstron emot varhelst den dyker upp och att man ger medborgarna i gemen en förmåga att kritiskt granska olika påståenden som förs fram med anspråk på att vara vetenskapliga. Medborgarna i en demokrati måste oundgängligen kunna skilja på kunskapens hantverk och fuskverk.

Sven Ove Hansson, som tidigare arbetat inom fackföreningsrörelsen med arbetsmiljöfrågor och som nu är huvudsekreterare i Kemikommissionen, har nyligen kommit ut med en bok -VETENSKAP OCH OVETENSKAP- som kommer att betyda mycket i den samtida debatten. Det rör sig nämligen inte om någonting mindre än en regelrätt studiehandledning i konsten att skilja på vetenskap och pseudovetenskap!

Om man läser tidningarnas berättelser om vad "vetenskapsmän" ibland uttalat om människans psyke, livet efter döden och om budgetunderskottets önskvärda storlek tex kan man ju bli en smula tveksam om vad som egentligen är vetenskap och vad som faller utanför. Sven Ove Hansson visar emellertid vilken suverän folkbildare han är genom att kunna reda ut denna fråga på ett begripligt sätt.

Han utgår nämligen från att modern vetenskap - vilket han belägger med ett par väl valda historiska exempel - är ett slags modernt hantverk.

Genom historien har överklassen ständigt sökt legitimera sitt maktinnehav genom olika hänvisningar till idealistiska föreställningar om att de ledande, eller i värsta fall ledaren, haft "insikter" som är den vanlige undersåten förmenade.

Demokratin i sin moderna form hävdar däremot att medborgarna är politiskt jämlika. Kunskapen måste då bli en allmän egendom och vetenskapen hänger således samman med demokratin. Mig veterligt är Sven Ove Hansson en av de första som formulerar detta som en definition av vetenskapen själv:

Vetenskap är det systematiska sökandet efter sådan kunskap som inte beror av den enskilde individen utan som envar skulle kunna återfinna eller kontrollera.

Denna definition förtjänar att bli klassisk! Den gör i ett slag av med alla de svårigheter som Poppers berömda vetenskapskriterium ställer till med. Och den sätter vetenskapen på den plats bredvid demokratin där den hör hemma.

Rustad med denna definition bereds sedan säsaren tillfälle att bekanta sig med ett antal olika fall av ovetenskap som beretts stort utrymme i massmedia på senare tid. Tålmodigt går Sven Ove Hansson igenom både spiritismens uppkomst, von Dänikens skepoparhistorier, lögnerna om "bermudatriangeln" och Gary Zukavs och Frithiof Capras orimliga påståenden att den moderna fysiken skulle "bekräfta" vad de österländska mystikerna alltid hävdade, med mera med mera.

Om man vill lära sig reparera en bil, har man stor hjälp av ett felsökningsschema. Sven Ove Hansson ger läsaren ett sådant schema, som är till stor hjälp om man vill undersöka om ett påstående är vetenskapligt grundat. Det innehåller sju moment som förtjänar att återges även här:

1. Är påståendet baserat enbart på auktoritetstro?
2. Förlitar man sig på experiment som inte kan upprepas?
3. Använder man handplockade exempel - inte slumpmässigt utvalda?
4. Vägrar man pröva teorin mot verkligheten, trots att detta är möjligt?
5. Är man likgiltig inför motsägande fakta?
6. Innehåller påståendet eller teorin en inbyggd undanflykt?
7. Överger man en hållbar förklaring utan att ersätta densamma med något nytt?

De ovanstående punkterna, vilka noggrant belyses med konkreta fall i Sven Ove Hanssons text, är en utmärkt studiehandledning i konsten att skilja fusk från vetenskap. Det vore en angelägen uppgift för studieförbunden att anordna cirklar i denna konst. Studiehandledare kan man säkert finna bland föreningens Vetenskap och folkbildning medlemmar.

Vetenskap och ovetenskap är en mycket viktig bok som bör ges en så stor publi som möjligt.

Läs den!

Diskutera den!

Sprid den!

Svante Svensson

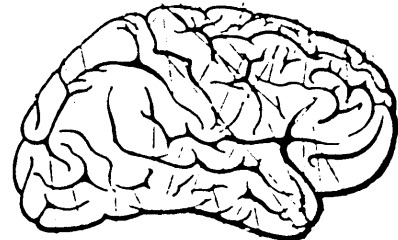
Scientologisk självbekännelse

På Drottninggatan i Stockholm stacks det åt mig ett flygblad från Scientologykyrkan i Stockholm. Huvudbudskapet, framställt i fet rubrikstil, var:

"Vi använder bara 10% av vår mentala kapacitet."

En självbekännelse med klädsam blygsamhet, skulle man kunna tycka. Såvida de inte avser att tala för alla oss andra, också.

SOH



Dåligt utnyttjad.
Allmänheten varnas.